

AXBOROTLASHGAN JAMIYAT TARAQQIYOTIDA AXBOROT OQIMINING KUCHAYISHI VA MUAMMOLAR

Sattarboyeva Husnida A'zam qizi

*Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy pedagogika
universiteti talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada axborotlashgan jamiyatning shakllanish bosqichlari, axborot oqimining shiddatli o'sishi va bu jarayonning jamiyat hayotiga ta'siri keng qamrovli tahlil qilingan. Maqolada axborot texnologiyalari rivojlanishi natijasida yuzaga kelayotgan global muammolar — axborot xurujlari, kiberxavfsizlik va media-savodxonlik masalalari o'zbek olimlarining asarlari asosida yoritilgan. Shuningdek, axborot oqimini samarali boshqarish va jamiyatning intellektual xavfsizligini ta'minlash bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: Axborotlashgan jamiyat, axborot oqimi, globallashuv, axborot xavfsizligi, media-savodxonlik, intellektual salohiyat, raqamli transformatsiya, axborot madaniyati, kiberjinoyatchilik, feyk-xabarlar.

Усиление информационного потока и его проблемы в развитии информационного общества.

Аннотация: В данной статье анализируются этапы формирования информационного общества, стремительный рост информационных потоков и влияние этого процесса на жизнь социума. На основе трудов узбекских ученых освещаются глобальные проблемы, возникающие в результате развития информационных технологий: информационные атаки, кибербезопасность и вопросы медиаграмотности. Также выдвигаются научно-практические предложения по эффективному управлению информационными потоками и обеспечению интеллектуальной безопасности общества.

Ключевые слова: информационное общество, информационный поток, глобализация, информационная безопасность, медиаграмотность, интеллектуальный потенциал, цифровая трансформация, информационная культура, киберпреступность, фейковые новости.

The Intensification of Information Flow and Its Challenges in the Development of the Information Society.

Abstract: This article analyzes the stages of the information society's formation, the rapid growth of information flows, and the impact of this process on social life. Based on the works of Uzbek scholars, the study highlights global challenges arising from the development of information technologies, such as information attacks, cybersecurity, and media literacy issues. Furthermore, it proposes scientific and practical recommendations for the effective management of information flows and the assurance of the society's intellectual security.

Keywords: information society, information flow, globalization, information security, media literacy, intellectual potential, digital transformation, information culture, cybercrime, fake news.

Insoniyat taraqqiyotining hozirgi bosqichi "**axborot inqilobi**" davri sifatida tavsiflanadi. XX asr oxiri va XXI asr boshlariga kelib, axborot jamiyat hayotining barcha jabhalariga kirib bordi va eng qimmatli resursga aylandi. Bugungi kunda davlatlarning qudrati nafaqat ularning tabiiy boyliklari yoki harbiy salohiyati, balki ularning axborotni to'plash, qayta ishlash va undan samarali foydalanish qobiliyati bilan belgilanmoqda. **Axborotlashgan jamiyat** — bu ko'pchilik a'zolari axborotni, ayniqsa uning eng oliy shakli bo'lgan bilimni yaratish, saqlash va tarqatish bilan band bo'lgan jamiyatdir. Biroq, bu ijobiy o'zgarishlar bilan bir qatorda, axborot oqimining haddan tashqari kuchayishi (information overload) insoniyat oldiga yangi va murakkab muammolarni qo'yimoqda. Maqolaning maqsadi — ana shu jarayonlarning mazmun-mohiyatini tahlil qilish va yuzaga kelayotgan muammolarni

bartaraf etish yo'llarini ilmiy asoslashdir. **Axborot jamiyati konsepsiyasi:**Axborotlashgan jamiyat tushunchasi o'tgan asrning 60-70-yillarida paydo bo'lgan bo'lsa-da, bugungi kunda u real voqelikka aylandi. O'zbek sotsiolog olimi M. Bekmurodov o'zining ilmiy izlanishlarida ta'kidlaganidek, bunday jamiyatda boshqaruv ob'ekti moddiy buyumlardan intellektual jarayonlarga ko'chadi. Ya'ni, axborot oqimi jamiyatning markaziy asab tizimiga aylanadi. **O'zbekistonda axborotlashish jarayonlari:**O'zbekiston ham global axborot maydonining ajralmas qismi sifatida ushbu jarayonlarni boshidan kechirmoqda. M. G'aniyeva ta'kidlaganidek, mamlakatimizda "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasining amalga oshirilishi axborotlashgan jamiyat sari qo'yilgan dadil qadamdir. Bu jarayonda davlat xizmatlari, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarining to'liq axborotlashuvi asosiy maqsad qilib olingan. **Texnologik taraqqiyot va axborot portlashi:**Internet, sun'iy intellekt va bulutli texnologiyalarning rivojlanishi axborot hajmining geometrik progressiya bilan o'sishiga sabab bo'ldi. Agar avvallari ma'lumotlar kutubxonalar va arxivlarda saqlangan bo'lsa, bugun har bir smartfon egasi global axborot generatoriga aylandi. **Statistik tahlil:** Dunyo bo'yicha har kuni bir necha milliard terabayt ma'lumot yaratiladi. Bu "axborot portlashi" deb ataladi. Inson miyasi esa bunday katta hajmdagi ma'lumotni qisqa vaqt ichida saralash va tahlil qilish imkoniyatiga ega emas. **Axborotning ijtimoiy-iqtisodiy roli:**Bugungi kunda axborot ishlab chiqarishning to'rtinchi omili (yer, mehnat va kapitaldan so'ng) sifatida e'tirof etilmoqda. Axborot oqimining tezligi biznes jarayonlarini tezlashtiradi, tranzaksion xarajatlarni kamaytiradi va innovatsiyalarga yo'l ochadi. Ammo bu oqim nazorat qilinmasa, u iqtisodiy va ijtimoiy beqarorlikka ham sabab bo'lishi mumkin.

Axborotlashgan jamiyatning dolzarb muammolari Axborot oqimining kuchayishi o'zi bilan birga bir qator xavf-xatarlarni ham olib keldi. Bu muammolarni quyidagi guruhlariga bo'lish mumkin: **Mafkuraviy va ma'naviy muammolar:**Birinchi Prezidentimiz I. Karimov ta'kidlaganidek, "axborot asrida

yoshlarning ongi va qalbi uchun kurash" birinchi o'ringa chiqdi. Axborot oqimi orqali kirib kelayotgan yot g'oyalari, "ommaviy madaniyat" namunalari milliy ma'naviyatimizga soya solishi mumkin. Axborot erkinligi tushunchasini suiiste'mol qilish natijasida axloqsizlik va zo'ravonlikni targ'ib qiluvchi kontentlar ko'paymoqda. **Axborot xurujlari va manipulyatsiya:**F. Mo'minov global axborot jarayonlarini tahlil qilar ekan, "axborot manipulyatsiyasi" tushunchasiga alohida to'xtaladi. Bugungi kunda feyk (yolg'on) xabarlar orqali butun bir mamlakatdagi ijtimoiy kayfiyatni o'zgartirish, odamlar orasida vahima urug'ini sochish texnologiyalari shakllangan. Bu esa davlatning axborot xavfsizligiga to'g'ridan-to'g'ri tahdidir. **Huquqiy muammolar va kiberjinoyatchilik:**M. Zaynutdinova o'zining axborot huquqi bo'yicha tadqiqotlarida raqamli muhitda inson huquqlarini himoya qilish qiyinlashib borayotganini qayd etadi. Kiberjinoyatchilar shaxsiy ma'lumotlarni o'g'irlash, bank hisoblariga hujum qilish va davlat sirlarini qo'lga kiritish orqali jamiyatga katta zarar yetkazmoqda. **Muommolarni bartaraf etish va samarali boshqaruv:**Muammolarni yechish uchun faqat texnik choralar kifoya qilmaydi. Bu kompleks yondashuvni talab etadi:

1. Media-savodxonlikni shakllantirish: Aholi, ayniqsa yoshlar o'rtasida axborotni saralash madaniyatini yuksaltirish lozim. Har bir fuqaro olingan ma'lumotning manbasini tekshirishni va tahlil qilishni bilishi shart.

2. Milliy axborot makonini himoya qilish: Milliy kontentni rivojlantirish orqali yot g'oyalarga qarshi ma'rifiy kurash olib borish. Bizning javobimiz faqat taqiq emas, balki sifatliroq va qiziqarliroq milliy ma'lumot bo'lishi kerak.

3. Qonunchilikni takomillashtirish: Axborot sohasidagi jinoyatlar uchun javobgarlikni kuchaytirish va xalqaro huquqiy hamkorlikni yo'lga qo'yish.

Xulosa qilib aytganda, axborotlashgan jamiyat taraqqiyoti insoniyat uchun ulkan imkoniyatlar eshigini ochdi. Biroq, axborot oqimining kuchayishi natijasida yuzaga kelgan muammolar bizdan doimiy hushyorlik va bilimga asoslangan

yondashuvni talab qiladi. Biz axborot texnologiyalaridan voz kecha olmaymiz, lekin ularning qurboniga aylanmasligimiz ham kerak. Buning uchun esa yuksak ma'naviyat, chuqur bilim va kuchli huquqiy baza zarurdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.
2. Bekmurodov M. Zamonaviy boshqaruv sotsiologiyasi. – Fan va texnologiya, 2018.
3. G'aniyeva M. Axborotlashgan jamiyatning shakllanish xususiyatlari. – Akademiya, 2020.
4. Mo'minov F. Axborot va jamiyat: Global jarayonlar. – Yangi asr avlodi, 2019.
5. Zaynutdinova M. Axborot huquqi: Darslik. – TDYU nashriyoti, 2021.
6. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. 1-12 jildlar. – O'zME, 2000-2005.